

«Ο δεύτερος Επιστήθιος του Θεού Λόγου».

Ορθοδοξία / Αγιολογία

Βασίλειος Χάδος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Πολιτισμού - Πεμπτουσία

Ο Γρηγόριος γεννήθηκε περί το 328, κατά την λεγόμενη Ύστερη Αρχαιότητα, λίγα χρόνια μετά την μοναρχία του Μ. Κωνσταντίνου και κατά το έτος, όπου ο Μέγας Αθανάσιος ανήλθε στον πατριαρχικό θρόνο της Αλεξανδρείας. Η Ρώμη παρήκμαζε, ενώ τα Μεδιόλανα και ακόμα περισσότερο οι κατοπινές πατριαρχικές έδρες Κωνσταντινούπολη, Αντιόχεια, και Αλεξάνδρεια αναβαθμίζονταν πολιτικά και για εκκλησιαστικούς λόγους, το ίδιο συνέβαινε και με τα Ιεροσόλυμα.

Νέοι απ'όλη την αυτοκρατορία περιέτρεχαν τις μητροπόλεις για να γνωρίσουν ένα μεγάλο δάσκαλο και να θητεύσουν δίπλα του, ενώ η κλασική και η χριστιανική παιδεία, συγκρούονταν, αλλά και διαλέγονταν. Πατέρας του ήταν ο πρώην εθνικός Γρηγόριος (†373-4) και μητέρα του η Νόνα. Το εθνικό τους υπόβαθρο ήταν ένα κράμα θρησκευτικού συγκρητισμού: αρνούνταν τα είδωλα και τις θυσίες, τιμούσαν μια θεία μορφή Παντοκράτορας, αλλά σέβονταν και μια λατρεία η οποία είχε επίκεντρο την φωτιά. Ο πατέρας του, βαπτίσθηκε το 325 στην καππαδοκική Αριανζό, από πατέρες οι οποίοι διέρχονταν για να συμμετάσχουν στην Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδο, κάπου 50 ετών, αφού εκοιμήθη κάτι λιγότερο από 100.

Τον χειροτόνησαν όχι άμεσα, ούτε απροϋπόθετα, ενώ ανέλαβε και την επισκοπή της Ναζιανζού, μιας μικρής πόλης, με όχι ιδιαίτερο χριστιανικό παρελθόν ή ποίμνιο. Παρά το όψιμο της χριστιανικής του παιδείας, ομολογούσε ένα Θεό προσκυνούμενο τριαδικά και τρεις υποστάσεις συναγόμενες σε μια θεότητα, αποφεύγοντας τον σαβελλιανισμό και τον αρειανισμό.

Απέκτησαν τρία παιδιά, κατά σειρά τους Γοργονία, Γρηγόριο, και Καισάριο. Ο ίδιος ο Γρηγόριος, πριν καταφθάσει στην Αθήνα, δέχθηκε παιδεία από τον εξάδελφο του Καρτέριο, τον θείο του Αμφιλόχιο, ενώ φοίτησε σε σχολές της Καισάρειας της

Καππαδοκίας, Καισάρειας της Παλαιστίνης και Αλεξανδρείας, όπου γνώρισε τους Μεγάλους Αντώνιο και Αθανάσιο. Περί το 350 και λίγο πριν πάει ο Βασίλειος, ξεκίνησε την φοίτησή του στην Αθήνα. Περιώνυμη υπήρξε η έφεσή του στην ρητορική, ενώ δίδαξε στην νεοπλατωνική σχολή, πιθανόν για μια θητεία.

Όμως σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, εγκατέλειψε το κλεινόν αθηναϊκό άστυ. Την πόλη αυτή θα την είχε στην καρδιά του, ως αφορμή για το μεγάλο όφελος της αδελφικής φιλίας του με τον Βασίλειο (σ.σ. στην ίδια πόλη γνώρισε και τον Ιουλιανό). Έπεισε τον αδελφό του Καισάριο στην Πόλη, από καιρό αξιωματούχος στην Κωνσταντινούπολη και αμφότεροι παλιννόστησαν στη Ναζιανζό, όπου και άσκησε την ρητορική, αλλά και δέχθηκε το Βάπτισμα, κάπου στα 359.

Το όνειρο της συνασκητείας με τον Βασίλειο έγινε πραγματικότητα, αλλά εξαιρετικά βραχύβια, είτε με τον Βασίλειο να προσέρχεται στο κτήμα του Γρηγορίου στην Τιβερινή, είτε τον Γρηγόριο να καταφθάνει στον Ίρι ποταμό του Πόντου, όπου υπήρχε οικογενειακή παράδοση ασκητικής από πλευράς Βασιλείου. Ήρθε για μικρό χρονικό διάστημα στην πατρίδα του για να βοηθήσει τον πατέρα του, ο οποίος είχε να αντιμετωπίσει τον αρειανισμό. Χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, πιθανόν το 361-362, την ίδια περίοδο, που κατά περιοχές ξεκινούσε ο διωγμός του Ιουλιανού. Επέστρεψε, όμως, για λίγο στον Πόντο. Υπήρξε ουσιαστική η συμβολή του το 364, στην επίλυση εκκλησιαστικών προβλημάτων στην πατρίδα του, σχετιζόμενα με το αρειανικό, ενώ το 368-369, απώλεσε τα δύο αδέρφια του, τον Καισάριο και την Γοργονία.

Η σημασία την οποία έδινε στην διδασκαλία των καλών στοιχείων της θύραθεν παιδείας, διαφαίνεται και στους στηλιτευτικούς του λόγους κατά του Ιουλιανού, έργα του 363-364, όπου τόνισε την απαγόρευση της υπό των χριστιανών σχετικής διδασκαλίας και χρήσης της αττικής γλώσσας.

Το 372 προχειρίζεται επίσκοπος Σασίμων, χωρίς πραγματικά να το θέλει. Στην πραγματικότητα δεν ανέλαβε, ουσιαστικά, ούτε εκεί λειτούργησε ως επίσκοπος. Ως φυγός επέστρεψε για μια ακόμα φορά στην Ναζιανζό. Έμεινε, περίπου μέχρι τον θάνατο του πατέρα του και της μητρός του (374) και έφυγε, όταν κατάλαβε, πως οι συντοπίτες του τον επιθυμούσαν ως νέο επίσκοπο. Κατέφυγε στην Μονή της Αγίας Θέκλας στη Σελεύκεια Τραχεία, όπου και τον βρήκε η είδηση του θανάτου του Μεγάλου Βασιλείου (τέλη Οκτωβρίου του 378). Τεράστια ήταν η συμβολή του στην αναδιοργάνωση της Εκκλησίας, μέσα στην υπο των αρειανών πνευματικά κατεχόμενη Κωνσταντινούπολη, κατά την διετία 379-381, γεγονός για το οποίο θα μιλήσουμε αργότερα.

Ο ίδιος Γρηγόριος είχε αρνηθεί να γίνει αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ήδη από το 379, ενώ τελευταία στιγμή δεν έφυγε από την Πόλη, όταν με πρωτοβουλία του Πέτρου Αλεξανδρείας, έγινε πατριάρχης ο Μάξιμος ο Κυνικός. Δεν μπορεί να είναι κανείς βέβαιος, αν ο Γρηγόριος θεωρούσε πως είχε λόγους κανονικούς να μην ενθρονισθεί ή στην πραγματικότητα, δεν επιθυμούσε να γίνει πατριάρχης. Γνωστό είναι πάντως πως προτιμούσε την φυγή.

Το 381 όμως, θα εκλεγεί τελικά αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, από Β΄ Οικουμενική Σύνοδο. Όμως σχεδόν αμέσως παραιτήθηκε. Εκτός ότι κατά την διάρκεια της Συνόδου δημιούργησε αντιπάθειες μέσα στην παράταξη των ορθοδόξων, επίσκοποι, ειδικά της Μακεδονίας και της Αιγύπτου, επικαλέστηκαν πως ήταν επίσκοπος Σασίμων (και άρα απαγορεύονταν να μετατεθεί). Παραιτήθηκε άμεσα της εκλογής του και αναχώρησε, οριστικά, από την βασιλεύουσα, καταλήγοντας και πάλι, στην Αριανζό.

Από τις ελάχιστες εμφανίσεις του αργότερα, ήταν η παρουσία του κατά το τριετές μνημόσυνο του εν Χριστώ αδερφού του Βασιλείου Καισαρείας, όπου στην έδρα του, εκφώνησε τον περίφημο «Επιτάφιο» στις 01-01-382. Προτίμησε την ησυχία της ακίνδυνης σιωπής, χωρίς έριδες και διαμάχες. Εκοιμήθη περί το 391 ή 393, κάτι το οποίο εξαρτάται από το αν ο βιογράφος του, αρχίζει να μετράει την σχετική δωδεκαετία περίοδο, από το 379 ή την Β΄ Οικουμενική του 381.

Το ιερό λείψανό του ανακομίσθηκε από την Καππαδοκία στο πάνσεμνο Μαρτύριο των Αγίων Αποστόλων Κωνσταντινουπόλεως, επί Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου (945-959). Η κοίμησή του τιμάται στις 25 Ιανουαρίου, ενώ η κοινή Σύναξη του με τους Βασίλειο Καισαρείας και Ιωάννη Χρυσόστομο, εορτάζεται μετά το 1050, με πρωτοβουλία του Ιωάννη Μαυρόποδα, στις 30 του αυτού μηνός. Στην Δύση είναι γνωστότερος ως Ναζιανζηνός, όμως στην Ανατολή, ως «Θεολόγος».

<https://bit.ly/3FYvjmE>